

# Gezegeenin Çılgın Filozofları



Aysenur Kurtulus Peltek

# DÜŞÜNÜYORUM!

**N**e düşünüyorum biliyor musun? Haydi tahmin et! ‘Düşünecek o kadar çok konu var ki! Hangi birini düşündüğünü nasıl bilebilirim?’ diyorsun değil mi? Akşam yiyeceğim yemeği mi, ne giyeceğimi mi, yoksa hafta sonu nereye gideceğimi mi? Bunları da düşünüyorum tabii ki ama başka bir şeyler kurcalıyor şu anda aklımı. Hadi, tahmin etmeye devam et!



## **Bil Bakalım Ne Düşünüyorum!**

Güneş ne kadar büyük? Kaç çeşit hayvan var? Tüm çiçekler neden farklı renklerde oluyor ve farklı yerlerde yetişiyor? Kışın neden karpuz yiyemiyorum? Mevsimler nasıl oluşuyor? Denizler ne kadar derin?

O kadar çok soru var ki... Fakat tam olarak bunlar da değil düşündüklerim.

## **Herkes Haklı Olabilir mi?**

Sorularımı kime sorsam farklı cevap veriyorlar. Kimi öyle diyor kimi böyle... Aldığım cevabın doğru olup olmadığını düşününce, 'evet bu düşünce haklı' diyorum. Sonra başka biri farklı bir cevap veriyor, onu da düşünüyorum. Ona da hak verebiliyorum. Sonuçta her insanın olaylara bakış açısı farklı olabiliyor. Çıkamadım işin içinden. Neden böyle oldu bir türlü anlayamadım. Ne kadar da meraklıyım. Sahi, çok mu meraklıyım acaba?

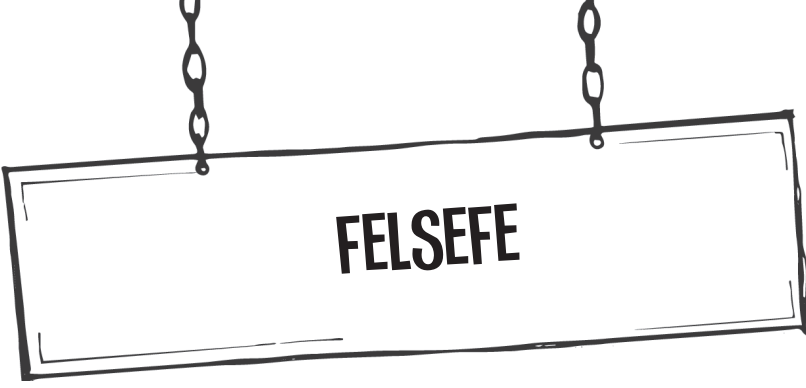
# MERAK ETMEK

**B**ir sabah uyandım, güneş doğmuş, her yer aydınlık... Hava mis gibi, çiçekler açmış, kuşlar cıvıldıyor. İçimi bir huzur, bir mutluluk kaplıyor. Sonra yüzü asık bir çocuk görüyorum parkta tek başına. O neden mutsuz?



Başka bir sabah uyanıyorum, sanki gün başlamamış. Hava puslu, damlalar pencereme çarpa çarpa müzik yapıyor, süzüle süzüle aşağıya iniyor. Sokakta koşuşturan insanlar, araba lastiklerinin fışkırttığı sulardan kaçanlar...Bir telaş var. İçim sıkıldı nedense. Neden böyle oluyor? Oysa ki komşum Lale teyze bahçedeki çiçeklerine, sebzelerine bakarak gülümsüyor. Okula gidiyorum, arkadaşlarım bahçedeki su birikintilerinde neşeye zıplayıp ıslanırken eğleniyorlar. Kahkahalar atıyorlar. Bu kapalı havada nasıl bu kadar neşeli olabiliyorlar?

İşte bunları merak ediyorum... Kim haklı, karar veremiyorum. Sürekli düşünürken buluyorum kendimi.



**D**üşünüyorum... Felsefe mi yapmış oldum şimdi? Haydi bakalım, işler iyice karıştı. Nasıl çıkacağım bu işin içinden? Felsefe bilgiyi sevmek demek. Bilgelik sevgisi de diyebiliriz. Yunan kökenli iki kelimenin birleşmesiyle oluşuyor felsefe sözcüğü. **Philos** kelimesi sevmek demektir. **Sophia** kelimesi ise bilgelik anlamına gelir. **Philosophia** olarak birleştiğinde ise **bilgiyi sevmek** anlamına gelir.

## **Her Şey Merakla Başlar**

Felsefe merak etmekle başlar. Gördüğümüz duyduğumuz ya da hissettiklerimizin bir nedeni olmalı. Nasıl oluştuklarını da merak ederiz. Tarihin en eski zamanlarında insanlar bazı sorular sormaya başlamışlar. Gerçek nedir? Doğru ve yanlış nedir? Nasıl daha iyi bir yaşam sürebilirim? İnsanlar birbirleriyle nasıl daha iyi anlaşabilir gibi... Bunun sebebi de merak duygusu, insan merak eden bir varlıktır. Sorduğu sorulara aradığı cevaplar onu bilgiye ulaştırır. Felsefeyle ilgilenen kişilere de Filozof denir. Bu kelimeyi de ilk defa Pisagor'un kullandığı söylenir.

# MİLETLİ THALES

**P**eki ilk filozof kim biliyor musun? Milattan önce 623 yılında Milet'te doğan Thales ilk filozof olarak bilinir. Merakı sayesinde çokça sorular sorar ve cevaplarını ararken bol bol düşünür.



## Bilgi Mutlu Eder

Bulduğu her bilgi ile mutlu olur. Sanki eksik taşlar bir bir yerine oturuyordur. Elde ettiği her cevapla doğruya ulaşır. Bilgi ona mutluluk getirir. Öyle bir düzen var ki dünyada...

Tüm bunlar kurallarla ve ilkelerle sağlanmış olmalı diye düşünür Thales. Her şey kendiliğinden oluveriyor gibi ama bunu nasıl yapıyorlar? Düzen olmadan olur mu? Bu soruları sorarak düzeni kuran ilkelerin neler olduğunu bulmaya çalışmış ilk filozof. “Gözümün gördüğü her şey var. Var oldukları için görüyorum, dokunuyorum, duyuyorum ve hissediyorum.” diyor Thales. Varlığın ne demek olduğunu araştırdı. Doğayı keşfetmeye çalıştı. Kendinden sonra da birçok filozof bu soruların peşine düştüler.

## **Felsefenin Tarihi Çok Eski!**

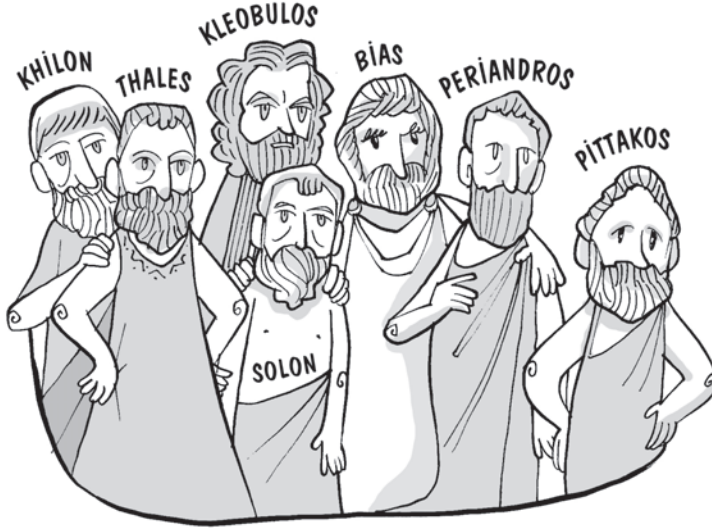
Miletli Thales milattan önce 6. yüzyılda yaşadı. “Felsefe o kadar zamandır var mı?” diye sorabilirsin. Belki de daha uzun zamandır var. Dünya ve insanlık var olduğuça, olan biten her şeyin bir sebebi olduğunu düşünmüş olmalı insanlar. Belki yazmadılar ya da kayboldu bazı bilgiler. Bildiğimiz en eski kaynaklar bize bu bilgileri ulaştırıyor.

## **Ticaretle Uğraştı**

Miletli Thales sadece bir filozof değildi, aynı zamanda matematik ve astronomi ile de ilgilendi. Antik Yunan’da yaşayan filozof, dönemindeki Yedi Bilge’nin ilki olarak bilinir. Ticaretle uğraştığı sırada farklı ülkelere gitti. Bu sayede bol bol gezip görme, farklı toplulukları ve insanları inceleme fırsatı oldu.



## 7 BİLGE



### KELİME HAZİNESİ

**Astronomi (Gök Bilimi):** Gök cisimlerinin kökenlerini, evrimlerini, fiziksel ve kimyasal özelliklerini açıklamaya çalışan doğa bilimi dalıdır.

O zamanlar insanlar güneşi, ayı, mevsimleri, gök gürültüsünü, depremi, yağmuru yani doğa olaylarının meydana gelişini bir türlü açıklayamıyordu. Tüm bu doğa olaylarının sebebini göremedikleri özel güçlere bağlılardı.

## **Doğayı İnceledi**

Miletli Thales doğayı inceledi. Cevapları gözlemleyerek bulmaya çalıştı. Suyun her şeyin sebebi ve başlangıcı olarak kabul etti. Astronomi ve mühendislik hesapları yaptı. Güneş tutulmasını önceden hesaplayabildi.

## **Geometrik Buluşlar!**

Geometri alanında buluşlar yaptı. Çap çemberi ikiye böler, ikizkenar üçgenin taban açıları eşittir, birbirini kesen iki doğrunun oluşturduğu ters açılar birbirine eşittir gibi ispatlar yaptı. Gözle gördüğünü matematik ve geometri sayesinde açıklayabiliyordu. Gözlemleri sayesinde cevapları buluyordu.

Miletli Thales'ten günümüze kalan bilgiler öğrencilerinin ve dostlarının yazdıkları sayesinde bizlere ulaşmış. Ne yazık ki kendi notları ve eserleri bugüne aktarılamamış.

# PİSAGOR

**P**isagor'u bir matematikçi olarak hatırlıyorsun değil mi? Doğru! Her şey matematikle ilgili. Matematik son gerçek. Sayılarla her şey ölçülebilir diyor Pisagor.



## Thales'in Öğrencisi

Miletli Thales'in öğrencisiydi. O çağda Mısır matematikte çok ilerideydi ve Thales Pisagor'dan Mısır'a gidip matematik öğrenmesini istedi. Mısır'dan döndüğünde yaşadığı Sisam adasının baskı altında olduğunu görün İtalya'ya yerleşti. Öğrencileri oldu. Büyük bir topluluktuk. Böyle olunca idarecilik yapmak, yönetmek de doğal olarak Pisagor'a kaldı ve siyasi bir rolü oldu. Politika da hayatın vazgeçilmezlerinden. Felsefe zaman zaman politika ile çelişse de iç içe olmaktan da kurtulamıyor.

## Birçok İlk Sahibi

Pisagor'un severek ilgilendiği ve birçok ilke imza attığı başka bir konu oldu. Müziğin bir matematiği olduğunu biliyor muydun? Notaları kim buldu sence? Oktav ve quart sözcüklerinin ne demek olduğunu biliyor musun?



## Çınnn, çınnnn, çınnn!

Pisagor bir gün dolaşırken bir ses duydu. Demirciler çekiçleriyle demiri döverek şekil verirler. Pisagor yanlarından geçerken seslerini dinledi. Çınnnn çınnn çınnn... Belki bir filmde ya da belgeselde sen de görmüşsündür benzer bir sahneyi. Duyduğu ses çok uyumluydu ve çıkan her sesin belli bir yüksekliği, uzunluğu ve şiddeti olduğunu düşündü. Bunları ölçebileceğini düşündü. Telli bir çalgıyla denemeler yaptı. Notaları buldu. Müzisyenlerin bile fark etmediği seslerin ölçümlerini yaptı. **Oktav** ve **quart** kavramlarını geliştirdi.

### KELİME HAZİNESİ

**Oktav:** Sekiz sestem oluşan ses dizisinde kalın do sesiyle ince do sesi arasındaki uzaklık

**Quart:** 4 notalık ses aralığı

## Merak Mucit Yaptı!

Sadece üçgenler ya da geometri değil uzmanlık alanı. Merakı ve keşfetme isteği sayesinde başka şeyler de buldu. Sayılara anlamlar yükledi. Tek ve çift sayıları buldu. Kare sayıları keşfetti. 2'nin karesi 4, 3'ün karesi 9 gibi...

Asıl konumuz felsefe ama değil mi? Pisagor matematiği o kadar çok seviyordu ki...

Sana Pisagor'un akıllara kazınmış birkaç cümlesini söylemek istiyorum. Bakalım onun fikirlerine katılacak mısın?

- Evrenin kuralları sayılarla ifade edilir.
- Her şeyin ölçüsü insandır.
- Cahil ile tartışmaktansa sessiz kalmak daha iyidir.
- Ne gizli ne de başkalarının yanında utanacak bir şey yapma.
- Ya susmak ya da suskunluktan daha kıymetli bir söz söylemek gerekir.

Bu sözler üstüne uzun uzun düşünüp zihin egzersizi yapabilirsin. Katılmıyorsan onu da söyle, sakın çekinme. Düşünmek önemli!

Aslında her şey iç içe, matematik, müzik, bilim, felsefe... Hepsi insan için ve araştırıp bulmak, gizemleri çözmek bizim işimiz değil mi?

### **Sorular ve Sorular...**

Hani ne düşündüğümü tahmin etmeni istemiştim ya... Bana sorduğun ilk soruları hatırla! Akşam yiyeceğim yemek, giyeceğim kıyafet, hafta sonu gideceğim yer ya da yapacaklarım

gibi... İşte bu sorulara “Günlük Sorular” deniyor. Bu soruların kesin bir cevabı yok, doğru ya da yanlış cevabı da yok. Ne istersem yerim, istediğim yere giderim ya da ailemin planladığı yere giderim. Hiçbir cevap yanlış olmaz ama farklı olabilir. Yani bu soruların cevapları kişiden kişiye değişebiliyor. Ben lahmacun severken senin en sevdiğin yemek mantı olabilir.



## **Cevap Bilimde!**

İkinci defa sorulan sorulara “Bilimsel Sorular” deniyor. Güneş, ay, gezegenler, yıldızlar, denizde batmadan yüzebilen demir gemiler, depremler, havada, karada ve suda yaşayan canlılar, çeşit çeşit bitkiler, çiçekler, meyve ve sebzeler, daha neler neler... Tüm bunların cevabını bize “Bilim” veriyor. Deney ve gözlemlerle elde edilen sonuçlar bizi doğru bilgiye ulaştırıyor. Matematik, fizik, kimya, biyoloji, astronomi gibi onlarca bilim dalı var.

## Tek Bir Doğrusu Olan Sorular

Sana göre öyle de bana göre böyle diyemiyoruz. Güneş doğunca gündüz, batınca gece oluyor. Bir yıl 365 gün 6 saat, elma yerçekimi sayesinde düşüyor, biz yer çekimi sayesinde yürüyoruz, iki kere iki dört ediyor, su 100 derecede kayıyor... Tek bir cevabı var bu soruların.

## Bilim Bize Her Şeyin Cevabını Verir

Bilimsel sorular bize gözle gördüğümüz hemen hemen her şeyin cevabını veriyor. Bu biraz rahatlattı beni. Kesin bilgi güven verdi. Ve işte yine asıl soruma dönüyoruz. Merak ettiğim ve düşündüğüm, cevabını bir türlü bulamadığım o ilginç sorulara. Onlara da “Felsefi Sorular” deniyormuş.

Neyse yavaş yavaş öğreniyorum, öğrendikçe de rahatlıyorum. Demek ki benim gibi merak eden ve bolca soru soran başkaları da varmış.

